

Minorul - victimă a traficului de persoane

Drd. Roxana SIMUS

Academia de Poliție „Al. I. Cuza”, București, România
roxsim90@yahoo.ro

Rezumat: *Traficul de ființe umane, în afară de consecințele grave pe care le produce victimelor, din punct de vedere social și economic, reprezintă un atac grav asupra drepturilor fundamentale ale omului, democrației și statului de drept. Unul dintre aspectele îngrijorătoare ale traficului, este creșterea numărului de copii victime ale traficului. Traficul de ființe umane are un impact enorm, asupra psihicului victimelor traficului, cu atât mai mult asupra copiilor care sunt victime ale traficului de persoane. Prezentul studiu își propune să realizeze înțelegerea acestui fenomen în multiplele lui dimensiuni, pentru a furniza informații relevante ce permit actorilor instituționali naționali, dezvoltarea de răspunsuri adecvate în prevenirea și combaterea acestui adevărat flagel al timpurilor noastre.*

Cuvinte cheie: *trafic de persoane; trafic de copii.*

Introducere

Traficul de persoane, cu diferite scopuri de exploatare, este un fenomen infracțional internațional de crimă organizată, cu consecințe grave asupra siguranței, sănătății și drepturilor fundamentale ale victimelor. Acest fenomen a devenit îngrijorător, România fiind o țară de origine și de tranzit pentru victime. Prinse în capcana traficantilor, victimele sunt supuse unor tratamente înjositoare și exploatate în regim de sclavie.

Toate informațiile obținute, până în acest moment, din statistici și alte surse la nivel internațional, arată că pagubele umane provocate de ignorarea acestor tipuri de infracțiuni sunt în continuă creștere, mai ales pentru că numărul de copii care cad pradă acestui flagel a înregistrat o creștere semnificativă.

Copiii, reprezintă un procent alarmant, din numărul victimelor traficului de persoane identificate în fiecare an în România. Luând în considerare rezultatele principalelor studii realizate în ultimii ani, consider că există o limită a cunoștințelor privind, în general, noile tendințe ale fenomenului traficului de copii în România și, în mod special, al traficului intern, cu precădere după anul 2007, când România a devenit stat membru UE.

În lumina statisticilor oferite de Baza Națională de Date a Agenției Naționale Impotriva Traficului de Persoane, este necesară îmbunătățirea înțelegerii fenomenului în multiplele lui dimensiuni, ceea ce va permite furnizarea principalilor actori instituționali informațiile necesare dezvoltării de răspunsuri adecvate.

1. Definirea juridică a traficului de persoane și de minori

Conform Convenției cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, „copil” înseamnă: „*orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă*” [1].

Traficul de persoane, așa cum este definit în convențiile internaționale ratificate la nivel național, reprezintă: „*recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea unei persoane, prin amenințare, violență sau alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane. Exploatarea constă în prostituția*

forțată sau altă formă de exploatare sexuală, munca forțată sau servicii forțate, sclavia sau practici similare, aducerea în stare de servitute, sau prelevarea de organe” [2].

Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, în scopul exploatării, este considerată trafic de persoane, chiar dacă recrutorii nu fac apel la nici unul dintre mijloacele menționate mai sus.

Recrutarea, transportarea, transferul, găzduirea sau primirea unei persoane, cu vârsta cuprinsă între 0 și 18 ani, în scopul exploatării acesteia, constituie infracțiunea de *trafic de minori*.

2. Instrumente internaționale pentru combaterea traficului de persoane și de minori

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată în 1989 și ratificată la nivel național începând cu 1990, este unul dintre primele instrumente internaționale care proclamă necesitatea asigurării drepturilor fundamentale ale copilului, cum ar fi: dreptul la exprimare și libertatea de conștiință, pentru a proteja copilul împotriva oricărei forme de violență, fie ea fizică sau psihică, împotriva abandonului, neglijenței, a relexor tratamente sau exploatării, inclusiv a celei sexuale, toate pentru a garanta bunăstarea socială, spirituală și morală a copilului, precum și sănătatea fizică și psihică a acestuia.

Comitetul de monitorizare a Convenției ONU privind drepturile copilului, a recomandat statelor, adoptarea unor măsuri concrete, pentru o aplicare adecvată a prevederilor, precum:

- adoptarea legislației, care să protejeze copiii de orice tip de exploatare sau abuz ori trafic, și să incrimineze aceste fapte ca infracțiuni;

- organizarea unor campanii extinse și specifice de informare a populației;

- alocarea resurselor necesare, pentru crearea și dezvoltarea unor programe specifice de protecție și asistență a copiilor traficați, inclusiv programe pentru pregătirea persoanelor necesare și a structurilor judiciare specializate în răpirea, vânzarea și traficul de copii;

- crearea unor strategii naționale, bazate pe mecanisme de dezvoltare și coordonare a acestor structuri, și de monitorizare a activităților cu potențial infracțional;

- punerea în practică a unor programe de colaborare internațională, în vederea schimbului de informații, prinderea și pedepsirea făptuitorilor;

De asemenea, România a semnat **Convenția Consiliului Europei privind Combaterea Traficului de Persoane**, pe 16 mai 2005 la Varșovia, convenție ce a fost ratificată la nivel național prin Legea nr. 300/2006.

Principalele obiective ale Convenției sunt:

- a. prevenirea și combaterea traficului de persoane, asigurând respectarea principiului parității între bărbați și femei;

- b. garantarea drepturilor fundamentale ale victimelor, prin punerea la dispoziția lor a cadrului legal necesar protecției și asistenței, atât a victimelor cât și a martorilor, precum și prin asigurarea eficienței procesului penal;

- c. întărirea cooperării internaționale în domeniul traficului de persoane;

Ultimul instrument internațional referitor la traficul de copii, a fost **Convenția privind Protecția Copilului Împotriva Exploatării și Abuzului Sexual**, semnată de către România în 2007. Convenția este primul instrument legal al Consiliului Europei, care prevede incriminarea diferitelor forme de abuz sexual al copiilor, inclusiv în cadrul familiei, comis de unul dintre părinți, prin folosirea forței, amenințărilor sau constrângerilor. Astfel, pe lângă infracțiunile tradiționale, ca: abuzul sexual, prostituția infantilă, pornografia infantilă, etc., a fost incriminat, pentru prima dată, așa numitul „grooming”, care constă în înșelarea încrederii copilului în scopuri sexuale.

3. Situația traficului de copii în România

În România, copiii reprezintă aproximativ 35% din numărul victimelor traficului de persoane identificate în fiecare an. Astfel, în anul 2013 au fost identificați 300 de copii, în 2014 au fost identificați 280 de minori (37%), iar în 2015 au fost identificați 276 (31%). Marea majoritate din minorii traficați sunt de sex feminin, aproximativ 90% în fiecare an. Trei sferturi dintre copii au fost exploatați sexual, categoria de vârstă cea mai vulnerabilă fiind 14-17 ani (94%).

În ceea ce privește educația minorilor, care au fost victime ale traficului de persoane în această perioadă, un procent de 67% au fost minori cu studii gimnaziale finalizate în momentul recrutării, urmând cei cu studii liceale, care ocupă locul 2 al nivelului de educație înregistrat.

Jumătate dintre copiii traficați, au fost victime ale traficului intern, cealaltă jumătate fiind traficați pentru diferite forme de exploatare în afara țării.

Principalele țări de destinație, sunt Italia (exploatare sexuală) și Spania (atât exploatare prin muncă forțată, cât și sexuală). Recrutarea minorilor pentru exploatare sexuală, muncă forțată și alte tipuri de exploatare, este realizată în principal de către cunoștințe, prieteni, dar și de persoane necunoscute anterior recrutării.

Principala modalitate de exploatare a copiilor este cea sexuală, majoritatea minorilor sunt victime ale traficului intern. Principalele țări de destinație sunt: Italia, Spania, Marea Britanie, Germania, Grecia, Austria, Olanda, Portugalia, Franța, Belgia, Danemarca și Turcia.

Dacă în cazul Italiei, principala formă de exploatare sexuală a minorilor a fost în stradă, în cazurile de trafic intern, minorii au fost exploatați pentru oferirea de servicii sexuale mai ales în locuințe, dar și în alte spații închise (cluburi, bordeluri, hoteluri) [3].

Majoritatea minorilor traficați au un nivel redus de educație, astfel, în 2015 aproximativ 75% dintre copii traficați au avut cel mult studii gimnaziale. Ținând cont, că 90% dintre copii erau la vârsta studiilor liceale, putem aprecia că multe victime se aflau în situația de abandon școlar, în momentul recrutării sau au întrerupt studiile în acest context.

În ceea ce privește mediul de proveniență, majoritatea victimelor minore provin din mediul urban, ponderea acestora fiind mult mai mare decât în general, ceea ce indică faptul că minorii sunt recrutați într-o măsură mai mare din mediul urban decât adulții.

4. Internetul - modalitate de recrutare a minorilor

Astăzi, principala modalitate de recrutare a minorilor este internetul. În ultimii 6 ani, rata de penetrare a internetului a crescut de mai mult de 20 de ori. Acest lucru vine ca urmare a faptului că România a adoptat, în 2009, Strategia națională privind implementarea serviciului universal în sectorul comunicațiilor electronice, care urmărește asigurarea accesului la comunicații electronice oricărui cetățean din România. Principiul care promovează această strategie este acela că, accesul la un set minim de servicii de comunicații electronice este considerat un drept fundamental al cetățenilor, esențial pentru integrarea acestora în comunitate și, în sens mai larg, în societatea informațională [4].

Potrivit unui studiu realizat la nivel european de IAB Europe, România are cea mai tânără populație ce utilizează internetul: 40% sunt tineri cu vârste cuprinse între 15 și 24 ani [5]. În România, datorită vârstei scăzute a utilizatorilor de internet, frecvențele accesării săptămânale a internetului, pentru distracție sau rețele sociale, sunt din cele mai ridicate în Europa. România este pe primul loc, între țările ce au luat parte la studiu, în cazul utilizării internetului pentru discuții (chat) sau trimiterea de mesaje text în timp real (instant messaging), peste 50% dintre utilizatorii de internet accesează cel puțin săptămânal aceste servicii.

Internetul este un mediu ostil, în care copiii pot fi expuși unor abuzuri. Totuși, internetul reprezintă o oportunitate pentru copii, de a avea acces la informații care nu ar fi altfel accesibile, astfel că accesul copiilor nu ar trebui limitat, ci cel mult monitorizat de către adulți.

Copii și tinerii care utilizează internetul, îl consideră un loc în care au foarte multă libertate, unde se pot distra și unde își pot face prieteni. Internetul are rolul de a înlocui unele lucruri, pe care copiii nu le pot face în viața obișnuită: să vorbească despre lucruri delicate cu cineva, sau să găsească pe cineva care să îi asculte problemele. Potrivit unui sondaj realizat de ANITP, 93% dintre copiii care au participat la sondaj, au recunoscut că obișnuiesc să participe la discuții online, indiferent de modalitatea prin care participă la aceste discuții [6].

Prin intermediul internetului, prin rețelele de socializare, traficanții iau legătura cu victimele și se împrietenesc cu ele, speculându-le atât nevoile, cât și temerile. Specialiștii afirmă că, structura categoriilor vulnerabile se schimbă, că există o creștere notabilă a cazurilor în care sunt implicați copii din familii fără probleme financiare, aflați la vârsta pre-adolescenței (12-13 ani), care au probleme emoționale ce pot fi exploatate de către traficanți [7]. „Teribilismul” și dorința de definiție a unei identități, conduc la adoptarea unor comportamente riscante în relațiile cu ceilalți. Astfel, traficanții câștigă încrederea minorilor ascultându-le problemele. Traficanții posedă o inteligență emoțională ridicată. Această caracteristică este întâlnită, în special, în cazul recrutaților, care folosesc tehnici de manipulare mai subtile, empatizând cu ceilalți, pentru a veni în întâmpinarea nevoilor lor, asigurându-și în acest mod atingerea scopului final, reprezentat de recrutare [8].

5. Cauzele traficului de minori

Pentru o mai bună înțelegere a vulnerabilității victimelor, în fața recrutării, este necesară explicarea aprofundată a condițiilor de mediu și de trai ale copiilor, anterioare traficului.

Un aspect important cu privire la copii exploatați, este cel legat de *situația familială a acestora*. Astfel, peste 50% dintre copii traficați provin din familii biparentale, dar provin și din familii cu un singur părinte, din mediul instituțional sau chiar minori ce locuiesc la rude.

Diversele forme de dezintegrare a familiei, contribuie dramatic la creșterea probabilității de apariție a traficului de copii. *Familia, rămâne primul și cel mai important mediu de creștere a copiilor*, iar orice disfuncționalitate în interiorul acesteia, are repercursiuni majore asupra vulnerabilității copiilor. În familiile disfuncționale, părinților le lipsește timpul și/sau preocuparea pentru implicare în viața copiilor lor, ei nu verifică frecvența școlară sau modul de petrecere a timpului liber, nu poartă discuții și nu-i ascultă pe copii, nu-i îngrijesc și nu-i sprijină, nu le oferă suport emoțional și stabilitate, mediul fiind rece și uneori ostil, absența afecțiunii repercutându-se negativ asupra dezvoltării copiilor.

Lipsa comunicării și a afecțiunii parentale, diminuează capacitatea de auto-protecție a copiilor [9]. Atât conflictul dintre generații, cât și lipsa afecțiunii, îi face pe copii să caute atenția sau confortul emoțional sau material în altă parte. Pentru asta apelează la prieteni, vecini, educatori și chiar la străini, pentru a umple golul și a compensa deficiențele de relații interumane. Astfel, ar putea ajunge să se încreadă în alte persoane, și astfel să intre în contact cu posibili infractori, sau în medii favorabile recrutării.

Violența și abuzul în familie, fie emoțională, fizică sau sexuală, este văzută ca un important factor favorizant al recrutării, indiferent de statutul social sau economic al acesteia. Un mediu familial abuziv, pregătește terenul pentru variatele dar constantele forme de abuz, pe care va trebui să le îndure copilul când va fi traficat. Mai mult, se apreciază că există o legătură puternică, între susceptibilitatea unui individ la trafic și starea sa de observator sau subiect al violenței în familie. Dovadă stă și faptul că cele mai multe victime minore, au în istoricul lor incidente de agresivitate, abuzuri fizice, psihice sau chiar sexuale, ceea ce sporește nivelul traumei [10].

Sărăcia, instabilitatea financiară și șomajul, au o contribuție semnificativă la apariția vulnerabilității la recrutare. Sărăcia afectează într-o proporție mult mai mare: - familiile monoparentale cu mai mulți copii; - pe cele cu nivel scăzut de educație; - emigranții la muncă; - familiile din mediul rural; - pe

cei incapabili să-și găsească un loc de muncă; - cât și pe cei care primesc salariul minim sau care prestează munci necalificate și care nu au siguranța unui loc de muncă [11].

Vulnerabilitatea socială, devine un factor major de risc, pentru aceia care caută cu disperare să-și asigure un standard decent de viață, și să scape de spectrul sărăciei. Nivelul scăzut de trai îi face, atât pe părinți cât și pe copii, să fie mai vulnerabili în fața promisiunilor false și să accepte oferte de muncă ce par atractive financiar, care se speră că vor asigura supraviețuirea familiei. Uneori, copiii sunt obligați să abandoneze școala sau să desfășoare activități ilegale. În unele cazuri, chiar și prostituția este acceptată, ca fiind unicul mod de a aduce un venit în familie. De multe ori, un astfel de istoric familial, asociat și cu un stil de viață la limita legalității, este moștenit și transmis de la o generație la alta.

Migrarea la muncă a părinților, reprezintă o cauză a traficului de copii. Astfel, părinții care locuiesc pentru a munci în altă regiune a țării sau în străinătate, nu mai pot să-și crească, să educe și să supravegheze proprii copii, lăsând adesea aceste sarcini pe seama vecinilor, rudelor sau comunității. Migrația la muncă duce la neglijare, la comportamente deviante ale copiilor și adolescenților și la instituționalizarea lor, toți acești factori conducând la creșterea gradului de vulnerabilitate pentru trafic.

Pe de altă parte, este foarte probabil ca familiile de emigranți, să întâmpine dificultăți de integrare în noile lor comunități. Unii copii sunt obligați să-și însoțească părinții, și pot sfârși prin a accepta oferte imorale sau ilegale.

Educația, reprezintă și ea, una dintre principalele cauze ale traficului de persoane și, implicit, ale traficului de copii. Un nivel scăzut de educație și abandonul școlar, sunt adesea legate de veniturile scăzute, analfabetism, dezintegrare familială, alcoolism, violență sau migrare. Majoritatea victimelor minore au o educație scăzută.

Acordarea unei priorități scăzute pentru educație și formare profesională, contribuie la formarea unei atitudini pasive și neajutorate a copiilor, făcându-i susceptibili la seducție, prin oferirea de bunuri sau de promisiuni pentru o viață mai bună și, astfel, la creșterea riscului de a fi traficați.

Un studiu efectuat în 2009, de către organizația Salvați Copii, a concluzionat că minorii care frecventează regulat școala, sunt mai bine informați asupra traficului de persoane și asupra metodelor de prevenire. Familiile au însă lipsuri în informare, iar copiii le lipsesc informațiile despre pericolele și riscurile la care sunt expuși, și nu posedă deprinderile și cunoștințele necesare, pentru a rezista limbajului și metodelor folosite de recrutați, în timp ce, cel mai probabil, părinților le lipsește capacitatea de a-i educa în acest sens sau, cel puțin, de a discuta liber subiectul.

Deficiențele în sprijinul acordat de comunitate și în infrastructură, reprezintă, de asemenea, o altă cauză a traficului de persoane. Astfel, neajunsurile referitoare la: - acordarea sprijinului instituțional sau social; - lipsa infrastructurii; - lipsa cooperării sau protecției sociale, care sunt cauzate, în principal, de resursele limitate avute la dispoziție de comunitate. Numărul redus de lucrători sociali și psihologi, în anumite regiuni și, în mod special, în mediul rural, are efecte negative majore asupra eficienței eforturilor de prevenire, identificare și monitorizare a copiilor vulnerabili și a familiilor lor. Accesul limitat, sau lipsa mijloacelor publice de transport, contribuie la scăderea ratei de frecvență a școlii. Școlile, sunt uneori lipsite de personalul necesar și de consilieri profesioniști, în special în mediul rural. Comunităților, le lipsește de obicei posibilitatea de a oferi copiilor alternative de petrecere a timpului liber.

Diferențele etnice, de asemenea, se numără printre principalele cauze ale traficului. Minorii de origine romă, sunt expuși unui risc mai ridicat de a fi traficați. Un ansamblu de factori socio-economici și demografici contribuie la aceasta, cum ar fi: marea mobilitate a familiilor de romi, natalitatea ridicată, gradul mai mare de absentism și abandon școlar, comparativ cu media populației și sărăcia. Adesea familiile rome

nu au acces la protecția socială a statului, deoarece nu au acte de identitate, fapt care complică și mai mult orice intervenție socială, în caz de abuz al minorilor sau de activități infracționale [12].

Concluzii

Sintetizând informațiile desprinse din acest articol, principalii factori de risc în procesul de recrutare a minorilor pentru a fi traficați, sunt: - proveniența dintr-o familie cu un nivel scăzut de trai și de educație, din familii dezorganizate, cu un mediu conflictual sau cu părinți plecați în străinătate; - lipsa de intergrare a familiei în comunitate și de implicare a acesteia în educația și susținerea copiilor; - lipsa atenției și afectivității oferite copiilor; - accesul limitat la formele de învățământ mediu și superior, și, mai ales, la ocuparea unui loc de muncă; - lipsa educației și informației, precum și abandonul școlar; - frecventarea unor anturaje cu influențe negative și lipsa unei rețele de suport, în special în mediile rurale.

Discrepanțele socio-economice din România, legate, de asemenea, de diferențele urban-rural în ceea ce privește dezvoltarea și oportunitățile, cât și mediul familial, în sensul de deprinderi parentale și nivelul de îngrijire emoțională și materială, în general, susținerea copiilor de către familie, cât și existența unui mediu familial abuziv și violent, par a fi factorii cheie pentru care copiii pot sfârși într-o situație de trafic.

Nivelul de informații și cunoștințe, este în strânsă legătură cu nivelul de educație. Copiii cu un nivel scăzut de educație, inclusiv cei care au abandonat școala, nu au șansa și posibilitatea conștientizării riscurilor traficului. Acest lucru are un impact puternic asupra capacității lor de evaluare a riscului cu privire la oferte și promisiuni.

Instituțiile statului, părinții și comunitatea, în general, au fost identificați ca actori sociali care ar putea îndeplini un rol protector, însă cazistica reflectă și importante deficiențe ale sistemului de protecție socială. Există încercări, proiecte inițiate de acești actori, dar ele nu se manifestă în cadrul unui sistem unitar.

Referințe

- [1] Legea nr. 272/2004 cu privire la protecția copilului și promovarea drepturilor acestuia, art. 4;
- [2] Legea nr. 300/2006 pentru ratificarea Convenției Consiliului European referitoare la lupta împotriva traficului de ființe umane;
- [3] Traficul de copii în România - Studiu asupra procesului de recrutare, p. 43;
- [4] Ordinul nr. 461/2009 pentru aprobarea Strategiei naționale privind implementarea serviciului universal în sectorul comunicațiilor electronice;
- [5] Studiu MCDC - Marketers & Consumers, Digital & Connected realizat de IAB Europe, publicat în februarie 2010;
- [6] Raport de cercetare „Internetul și exploatarea copiilor”, disponibil pe http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/friendly%20raport_RO.pdf;
- [7] Adrian Iacob, Constantin-Victor Drăghici, „Aspecte privind traficul de ființe umane”, Editura Sitech, Craiova, 2013;
- [8] I.G. Oltei, „Metodologia investigării infracțiunilor de trafic de persoane”, Universitatea din București, Facultatea de Drept, 2008, p. 81;
- [9] Idem [3] p. 49;
- [10] Ghid de informare în domeniul traficului de persoane, Editura Alternative Sociale, Iași, 2006;
- [11] Idem [3], p. 46;
- [12] George-Cristinel Zaharia, *Traficul de persoane*, Editura C.H. Beck, București, 2012.